

תיקוני עירובין

גליון שאלות הלכתיות

המתחדשות מידי שבוע בבדיקת העירובים השכונתיים

גליון מס' 392
שבט תשפ"ד

הלכות, איך מתמודדים עם צמחיה שגדלה סביב העמודים, או מתחת צורת הפתח וכדומה.

יש לציין לבדוקי העירובים, שדוקא בתקופה זו היא התקופה שדורשת הכי הרבה השקעה בענין הצמחים. בחודשי שבט עד ניסן, הזמן שהצמחיה כבר בקעה מהאדמה לגובה של עשרים ס"מ, ומהמצב הזה ועד שתהיה בגובה י" טפחים זה נהיה מהר מאוד, ואפילו תוך כמה ימים.

מגוון הבעיות שהצמחיה יכולה לעשות במיוחד בתקופה זו

הבעיות שהצמחיה גורמת לעירוב הן במגוון דרכים, וכמעט בכלום רק האחראים בעירובים השכונתיים מקפידים עליהם, לעומת זאת בעירובים העירוניים אינם מתחשבים בדברים אלה. לתועלת האחראים על העירובים, נציין אותם כאן בקצרה, בלי להיכנס להגדרות ההלכתיות של כל דבר.

א. ענפים שגדלו עד החוט ומוזיזים אותו. [וזה דבר חמור שמקפידים גם בעירובים עירוניים]. ב. ענפים שגדלו והגיעו למקום שמעל הלחי והוצצים בין הלחי לחוט, דינם כגג המפסיק בין הלחי לחוט. וגם זה מעיקר הדין. ג. צמחיה בגובה י" טפחים תחת חלל הפתח, הרי היא מחיצה המחלקת את

סיוור למשתתפי השיעורים ללימוד עירובין בפועל

מחלקת את הפתח. ד. צמחיה שעוטפת את העמוד עד גובה י", עושה שהעמוד מובלע במחיצה ואינו יכול לשמש לצוה"פ. ה. צמחיה צמודה ללחיים ולעמודים בגובה נמוך, ואינה בגובה י" טפחים, אבל היא צמודה ללחי מעל ג' טפחים מהקרקע, יש חוששים שנכלל בדיון פתחי שימאי. ו. צמחיה שגדלה בשטח שלפני הלחי, ועי"ז כביכול הקרקע גבוהה, ולא נשאר בלחי גובה י" טפחים, כי החלק הטמון אינו גודר. אלא שדיון זה הוא רק אם הם צמחים חזקים שנחשבים כקרקע. ז. שטח גדול שצומח עם קוצים עד דרגה שאינו ראוי למעבר, כלומר שאנשים יימנעו מלעבור בו, נהיה קרפף לדעות השונות כמו שכתבנו במק"א.

לכן האחראים בעירובים השכונתיים צריכים לשים לב, שכעת יש להשקיע בפנינו הצמחיה לפי הצורך ולפי כללי ההלכה.

האם ערימת סכך זדוקה לפני הגדר ממעטת מגובה המחיצה

במשך הסיוור הגענו לגדר שהיה בה גובה מצומצם, וראינו שהאחראים המסורים הוסיפו מעליה עוד חתיכת רשת קטנה, כדי שיהיה גובה י" טפחים ברוח, וגם אם יתווסף איזה עפר או אבן סמוך לגדר, לא יחסר מהשיעור שלה. אך למרות זאת כשבאנו עכשיו לא ראינו שיש בה גובה י" טפחים, מפני שמישהו השליך שם כמות גדולה של ענפי דקל ששימשו לו לסכך לסוכתו, והערימה של הסכך הגביה את הקרקע בעוד עשרים ס"מ. שאלנו את המשתתפים מה הם מכריעים בדיון זה, האם נחשב שאין גובה י" טפחים, האם מודדים את הגובה מהסכך, או מהאדמה שתחתיו.

שאלה זו תלויה בגדרי ביטול של הסכך לקרקע, ואע"פ שזה לא אותו חומר שעושים ממנו קרקע, מ"מ יש סוגיא מפורת במסכת סוכה (דף ד.) באדם שהניח תבן בתוך בית, אם ביטלו

להישאר שם, והי ביטול לענין שהקרקע מתחילה מעל התבן. וכן סוכה שהיא גבוהה מעל המעשרים אמה, ומילא תבן וביטלו, נחשב שהקרקע מעל התבן, ואין בה עשרים אמה. וה"ה כאן כיון שהאדם שהניח השאר את הסכך שלא על מנת ליטלו מכאן, ואינו עומד להינטל לתקופה ארוכה, הרי זה בטל לקרקע, ואין במחיצה גובה י" טפחים. ועדיין יש לדון האם הביטול הוא משהו יותר מלהניח על מנת שישאר, ע"ש בסוגיא, ובמשנ"ב סי' שנ"ח ס"ק ל"ח.

האנשים מניפים את ערימת הסכך הזדוקה

מחזור חדש של שיעורים בחישוב תחום שבת בזמנינו

בשבוע זה נפתחת בס"ד הרשמה למחזור חדש ללימוד חישוב התחום למעשה, בהתאם לידע והאמצעים שיש בזמנינו, שכידוע השתכלל והשתנה מהמציאות שהזכירו הפוסקים של מדידה בחבל פשתן, קידור והבלעה, כל אלה אינם קיימים היום, ולעומת זאת הגודל של הערים, והסמיכות אחת לשנייה, המושג של בתי חולים מרכזיים, נסיעה ללידה לא בבית, הצורך של המשפחות המבקרות בהליכה בשבת לבתי חולים, והטיול בשבתות נופש מסביב לישובים, כל אלה מציאות חדשה בדורנו שלא היתה כמעט לפני מאה שנים, והיא דורשת מאיתנו מכל אחד, לדעת את ההלכות הנוגעות למעשה בזמנינו, שכאשר נגיע לשעת מעשה, נדע כיצד לפעול נכון ע"פ התורה.

בפרשת בשלח נאמר בתורה "אל יצא איש ממקומו ביום השביעי" (שמות פט"ז פכ"ט). מפסוק זה דורשת הגמ' (עירובין דף יז), לשיטת רבי חייא שהכוונה שלא לצאת חוץ לתחום, והיוצא מחוץ לתחום לוקה מהתורה. ולפ"ז הביאור הוא שיש מקומו של אדם [שהוא ד' אמות, או כל העיר], ולא לצאת מחוץ בשיעור שנקרא יציאה שהוא שיעור התחום, אלפיים אמה (עירובין דף נא). וכ"כ הרמב"ם (הלכות שבת פרק כ"ז הלכה א') היוצא חוץ לתחום המדינה [הכוונה לעיר] בשבת, לוקה, שנאמר אל יצא איש ממקומו ביום השביעי. מקום זה הוא תחום העיר, ולא נתנה תורה שיעור לתחום זה, אבל חכמים העתיקו שתחום זה הוא חוץ לשנים עשר מיל כנגד מחנה ישראל, וכך אמר להם משה רבינו לא תצאו חוץ למחנה. ומדברי סופרים שלא יצא אדם חוץ לעיר אלא עד אלפיים אמה. עכ"ל הרמב"ם. ויש לפלפל במש"כ שבמדבר נאסרו לצאת מהמחנה עצמו, ולא ניתן להם עוד שיעור תחום מחוץ למחנה, כדן מי שגר בעיר. ועי' בגמ' (עירובין דף נה) שהמחנה נחשב כיושבי אוהלים. ועוד קשה שלפחות כשיעור השלמת י"ב מיל לכל צד יהיה מותר, ואם אדם גר בצד מזרח ונאסר ללכת למערב יותר מהמחנה, עכ"פ יהיה מותר למזרח עוד י"ב מיל מחוץ למחנה. ומי שגר באמצע יהיה מותר ו' מיל לכל צד. וי"ל.

לא נוגע לך בשבת הזו, אבל זה נוגע לכל אדם

שיעור אלפיים אמה אינו גדול, ובסה"כ כקילומטר אחד בלבד, [960 מטר לשיעור רח"נ, 1152 מטר לשיעור חזו"א], ואדם רגיל בזמנינו הולך מרחק כזה ברבע שעה בלבד, ובהליכה מהירה אפילו בעשר דקות. לכן חשוב מאוד להיות עירניים לדני התחום בזמנינו.

הלימוד הזה אינו נוגע לנו ברגע זה או בשבת הקרובה, כי כשאנו נמצאים בעיר מגורינו, אין לנו צורך לצאת מהעיר, ובתוך העיר ששבתים בה נחשב הכל כד' אמות. אבל זה נוגע אלינו הרבה פעמים במשך החיים. וכאשר זה נוגע חייבים לדעת טוב, ולא תמיד יש את מי לשאול. ובפרט שהידיעות הנפוצות בציבור אינן מבוססות מספיק, אנשים אינם יודעים ואין ספרים של מדידות התחום בערים שיש כיום, ויש ג"כ כמה שיטות בחישוב, על מה ניתן להסתמך ועל מה לא. לכן חשוב מאוד שכל אברך יקח לעצמו את פרק הזמן הזה, שליש מזמן חורף של שנה מעוברת, ויתאמץ בנוסף לסדרים הרגילים להוסיף עוד שעה של לימוד, ויזכה לדעת עוד חלק שלם בתורה, עם ההלכה למעשה.

השיעורים יתקיימו בעז"ה בערים דלהלן:

**מודיעין עילית - מוצאי שבתות / ירושלים - ימי ראשון
אלעד - ימי שני / בני ברק - ימי חמישי
הסידרה כוללת 6 שיעורים המלווים במצגת שקופיות,
וכן יחולקו מפות והדגמות מהערים המצויות בארצנו**

סיוורים בעירובים למשתתפי השיעורים לעשות שימוש למעשה בשבוע זה התחלנו סידרה של סיוורים בשטח בשימוש למעשה, ללומדי מסגרות השיעורים ברחבי הארץ. סיוור ראשון נערך בעיר מודיעין עילית, בהשתתפות עשרות אברכים ת"ח. הסיוור החל משער הכניסה לעיר, שבו עמדנו על הפתרונות שנעשו על מנת לבטל דין רשות הרבים מהעיר כולה. כמו כן עברנו על המבנה של צורות הפתח שנעשו, ולמדנו מהם הרבה

ועוד שערימת הסכך אינה חזקה כ"כ שאם יעמדו עליה יתכן שיתמעך או שהרגל תחליק בין הענפים.

האברכים שהשתתפו לא רצו להשאיר את העירוב בספק זה, ועלו ומשכו בענפי הסכך לפנות אותם [עד שיהיה סמוך למחיצה שטח פנוי ברוחב ד' טפחים]. יחד עם זה הם למדו שהאחריות על העירוב אינה רק לנסוע ברכב ולראות, אלא גם להתמודד בידיים עם הפסולת שאנשים זורקים.

שטח שנזרע למטרה אחרת ויכולים לעבור בו

דרך אגב, נביא עוד שאלה חדשה שבאה בעקבות זמן הצמיחה, והיא מלמדת אותנו שהתורה והלכות עירובין הם בלי סוף, וכל הזמן מתחדשות שאלות הלכתיות מגוונות. השבוע התקשר רב באחד הישובים באזור חברון, שיש להם שטח גדול שהם זורעים אותו במאכל בהמה [שחת], אך לא בשביל הרווח שבגידולים, אלא בשביל לתפוס את השטח מפני השתלטות של הערבים. וכיון שזו המטרה, אין לבעה"ב קפידיא אם משהו יעבור בשטח, כי הנזק לא נחשב בעיניו, א"כ האם השטח הזה לא יהיה קרפף, ולא יפסול את העירוב שכולל גם את השטח הזה.

שאלנו אותו האם הבעלים נותן לבהמות לאכול מהשטח כבר בתקופה זו, או שהוא ממתין עד שיגדל והוא יקצור. אמר השואל שהוא ממתין כדי שיגדל, אבל הוא לא יגער במי שיעבור. אמרנו לו שדין קרפף אינו תלוי רק בכוונה של הבעלים, אלא בשימוש בפועל, ואם בפועל לא עוברים שם, והוא נמנע מלהכניס שם בהמותיו, זה נחשב מקום שמופקע כעת משימוש לתקופת הגידול, וזה הדין של זרעים.

האחראי הציע שיחתים על הצהרה שאפשר לעבור בשדות

כעין זה הגיעה שאלה בשבוע שעבר, מהאחראי על העירוב בישוב הסמוך לשכונת אחיסמך בעיר לוד, האחראי שם סובל הרבה קשיים עם תחזוקת העירוב שעובר לפני השדות, קרוב לחצרות האנשים, כי הם פוגעים בעמודים, ולכן רצה להרחיק אותם ולעשות אותם אחרי השדות ששם לא יפריעו לו. וכדי שלא יהיה איסור קרפף, הוא רצה להחתים את כל בעלי השדות שהם לא יקפידו ולא יפריעו למי שירצה לעבור בשדה. ושאל האם זה יעזור להתיי את השדות.

אמרנו לו שזה לא תלוי בהצהרה של הבעלים, אלא אם בפועל אנשים יעברו שם, זאת אומרת שאם הוא לא יקפיד אבל אנשים יימנעו מלעבור כדי שלא לקלקל לו, וכמוכן גם הוא לא יעבור, א"כ זה קרפף גמור. לא נאמר בגמי תנאי או טעם שהבעלים יקפיד, אלא שאנשים לא משתמשים בו. [כמבואר ברש"י (עירובין דף כג.) שבמקום זרוע לא דיירי אינשי, לעומת מקום שניטע אילנות שעבידי אינשי להסתופף בצל האילנות]. לכן כיון שכולם יבינו שההצהרה היא בשביל העירוב ולא שהנזק אינו נזק, ולמעשה יימנעו מלעבור בו, לכן גם לאחר הצהרה כזו יישאר דין קרפף.

אמנם במקרה הראשון הנ"ל המציאות היתה קצת אחרת, אמר הרב שהתושבים שבישוב יודעים על דעת הבעלים בענין, שמטרת הזריעה היא לא למטרת הרווח, כי זה לא ריוחי לזרוע מקום כזה, ולכן גם הם נוהגים בהתאם, ולדעתו הם לא יימנעו מלקצר דרך השדה, ויעברו שם בפועל כשהיה תועלת שיקצר את דרכם. אמרנו לו שבידוק אם יוצא למעשה שאנשים עוברים דרך השדה לישוב, ואם כן יש להתיי אותו, [אך מ"מ אינו בדרגת כתיחה], כי למרות הכל זה נמצא בצד שאין כמעט מי שישתמש בו, וזה בדרגה של שטחים שאין בהם זרעים המונעים מעבר אבל אין בהם שימוש בפועל, כעין מש"כ החזו"א (סי' פ"ט) בשטחים ריקים].

עמוד עקום שרואים מהכביש קודם לתיקונים אחרים

בשבועות אלו הצוות מתקדם גם בעבודות בהתקנת עירובים ותיקונים לישובים שסובלים מבעיות רבות בעירוב. בחודשיים האחרונים התקבל בס"ד תקציב לכמאה עמודים חדשים שיתחלקו לכמה מקומות יחד, ורובם כבר הותקנו אחרי מאמצים רבים. אחד מהם נעשה בתעלת המים שהוזכרה בגליונות לעיל, שהיא יוצאת מהישוב ומהווה פירצה החוצה. בפתח התעלה הותקנו עמודים גבוהים עם חוט, והם סוגרים את הפירצה של התעלה.

עמוד עקום מאוד, מזה דרדתו בהלכה

בין התיקונים היה צורך לדרג את רמת הדחיפות, כיון שהכמות הזו עדיין אינה פותרת את כל הבעיות באחד מהמקומות היה עמוד עקום מאוד, ולא רק לכיוון החוט, אלא גם לצד הוא היה עקום שראשו היה במרחק של כמעט מטר מהמקום שבו הוא מתחיל בקרקע. דבר זה צרם לאחראי על העירוב, כי כל מי שנוסע בכביש רואה איזה עירוב מוזנח יש לו, ולכן הוא ביקש שנכניס את התיקון הזה ברשימת הדברים המועדפים.

אבל אמרנו לו שזה לא עוזר לתקן רק את העמוד שרואים בכביש, הרי יוצא בזה יש לו בעוד מקומות בעירוב שאינם נראים על הכביש, ואמנם יש

מהם שאינם עקומים עד כדי מרחק מטר, אלא עד חצי מטר, אבל מבחינה הלכתית זה לא משנה אם העמוד נמצא ליד הכביש, או נמצא מאחורי חצר שלא רואים, וכמו כן לכאורה אין הבדל בין נוטה מטר או חצי מטר, אלא כאשר יש עמוד אחד מכל העירוב שאינו כשר, זה מוריד את הכשרות מכל העירוב, [כי אם צורת הפתח אחת אינה כשרה, הרי זו "פירצה" באורך 30 מטרים לפחות, וזה יותר מ"י אמות, שהם כחמשה מטרים בסה"כ, (כ 4.80 מטר לשיעור רח"ג, כ 5.70 לשיעור חזו"א), וממילא כל העירוב נאסר]. ממילא אם אתה רוצה לתקן שהעמודים יהיו ישרים, צריך לתקן באותה מידה גם את אלו שנמצאים במקומות שלא רואים, אך כעת אין תקציב לתקן את כל העמודים העקומים, לכן מצד ההלכה הכשרות של העירוב תהיה אותו דבר, אלא שלא יראו שהעירוב הוזנח. למעשה החלפנו את העמוד הזה לעמוד ישר, לאחר שעשינו את שאר הדברים הדחופים יותר, אך בכל זאת התיקון הזה לא שינה את רמת הכשרות כעת, עד שיתקנו גם את שאר העמודים העקומים.

האם יש הבדל בין עמוד עקום חצי מטר למטר

עוד יש להוסיף ולדון בהגדרה ההלכתית של עמוד עקום, שכבר כתבנו כמה פעמים שיש כמה דעות מה שיעור העקמימות הפוסלת, יש אומרים כפי שנראה מדברי החכמת שלמה להגר"ש קלוגר, שלא יעבור רוחב העמוד שלמטה, וכך מקפידים בעירובים השכונתיים, ויש אומרים עד כדי שיהיה ישר למראה עין (בשם הבד"ץ), ובמנחת שלמה כתב עד ג' טפחים, אבל בעירובי הערים מצוי שיש גם עמודים שנטוים יותר מג' טפחים, ומ"מ מקילים שגם זה נקרא על גבי העמוד, כפי שיטות אחרות בדברי האחרונים. לפ"ז השאלה האם יש הבדל בין עמוד שעקום חצי מטר, לעמוד שעקום מטר. וצ"ע שאלה זו ניתן לקוראים היקרים שיחפשו וימצאו לנו מקורות ושיעורים חדשים, מהי רמת העקמימות הפוסלת לדעת המקילים, והאם יש הבדל בין נוטה חצי מטר, לנוטה מטר. תשובות ניתן למסור במייל (של העלוניס, רשום בסוף העלוניס). או בטלפון של מוקד העירוב, שלוחה 5.

עוד חידוש לעוסקים בעירוב - ראש חדש למוט הטלסקופי

בשבוע זה הוספנו חידוש חשוב לעוסקים במלאכת תיקון העירובים. בקשירת החוטים יש צורך להעלות את החוט לגובה של ראש העמוד, גבהו נע בין 5 - 6 מטרים, ובעבר היו צריכים להביא סולם גבוה לטפס לראש העמוד. בעשרות השנים האחרונות עברו להשתמש במקל ארוך שנקרא "מוט טלסקופי", והוא נפתח לגובה, עליו יש שני שיניים כצורת V, מניחים עליו את החוט, ועי"ז אפשר להניח על ראש העמוד בין שני השיניים שבראש העמוד, ומשלשלים למטה קושרים למטה.

יש שני סוגי מוטות המתאימים לצורך העירוב, סוג אחד בצבע אדום, [חברת וולף], שהוא מצוי בחנויות לכלי גיזום, והוא נפתח לגובה של 4 מטרים. החיסרון הוא שגובה זה מצומצם מאוד, ובעמוד של 5 מטרים אפשר להחזיק את המוט בגובה מטר ולהגיע לראשו, אבל בעמוד של 6 מטר [כגון עמוד שמוצמד לקיר ואינו דורש שיכניסו ממנו לקרקע] אי אפשר עם המוט הזה להגיע לראש העמוד. וצריכים לעלות על משהו או להוסיף מקל להאריך את המוט.

אבל יש סוג אחר (צבע אפור) [שניתן להשיג במוקד העירוב, רק כעת חסר במלאי], והוא נפתח לגובה 5 מטרים. במוט כזה אפשר להשתמש בקלות גם בעמוד של 6 מטר, וגם הוא יותר נוח לקשירה בעמוד של 5 מטר.

כמו כן כדי לעבור כביש סואן, יותר קל לעבור עם המוט האפור, שהוא מחזיק את החוט למעלה מחמש מטרים [אם מחזיקים מתוח], והמשאיות והאוטובוסים [שגובהם עד כארבע וחצי מטרים] יכולים להמשיך לנסוע ואינם נתקעים ותופסים את החוט. משא"כ במוט האדום, שבגובה הרגיל אינו מספיק גבוה, אלא אם הולכים איתו בצורה שמחזיקים את המקל בגובה, קשה יותר להתמודד עם המעבר.

אבל במשך השנים היתה בעיה שהמוט הטלסקופי אינו מיוצר בשביל העירוב, אלא בשביל גיזום ענפים, ואין לו ראש מתאים לצורך החוט. אלא שבסוג האדום היה מוצר דומה שנקרא קילשון, שהיו חותכים ממנו והיה נשאר ראש עם שני שיניים כראוי. לעומת זאת בסוג האפור לא היה מוצר כזה, ולכן היו משתמשים בחתיכת ברזל של אלקטרודה [ברזל של מכונת הלחמה], כופפו אותו והכניסו בצורת וי. החיסרון שהוא היה נהרס מהר, וגם לא היה חזק לשאת טוב את החוט.

כעת לאחר ניסיונות רבים, עלה בידינו בס"ד לייצר ראש תואם למוט האפור, שמתחבר בצורה חזקה, ויש לו שיניים חזקים כמו ראשי העמודים, וכך יש לו את שתי המעלות, גם ארוך וגם חזק, והוא מביא הקלה לעוסקים בתיקוני העירובים. ניתן להשיגו במשרדי מוקד העירוב, ובמקומות נוספים בתיאום.

הראש החדש מורכב על העמוד באפור